

Avrupa Birliği Politikaları Perspektifinde Sürdürülebilir Kent

Serkan ÖKTEN^{1,*}, Azize ÖKTEN²

¹Dr., Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye
²Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi
ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye
*sokten@yahoo.com

ÖZET

Sanayileşme ile birlikte, kent nüfusunun hızla artması; doğal kaynakların bilinçsizce kullanımını, çevre kirliliğini ve bunun gibi birçok krizi beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu sebeplerden ötürü, kentleşme arttıkça sürdürülebilirliğin sağlanması gerektiği özellikle Avrupa ülkelerinin çoğunda farkındalık yaratmaya başlamaktadır. Avrupa'daki ülkeler; dünyanın en gelişmiş kentsel bölgelerini oluşturmasından dolayı Avrupa Birliği, kentsel sürdürülebilirlik kapsamında kentlerin düzenli gelişimine rehber olabilecek metinler ortaya koymaktadır. Kentlerde izlenen sosyo-ekonomik, siyasal ve çevresel politikalar; kentlerdeki göç, işsizlik, çarpık kentleşme, konut sorunu gibi toplumsal sorunlara sebebiyet vererek, Avrupa Birliği çapında düzenlemeleri gerekli kılmaktadır.

Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi kentlerde; altyapı, ulaştırma, sağlık, trafik gibi sadece genel değil yerel sorunları da beraberinde getirmektedir. Kentlerde sürdürülebilirlik olgusu önem kazanarak, Avrupa Birliği'nin kentsel sorunları doğru bir şekilde değerlendirip bu sorunlara çözüm araması birliğe üye ülkelerin ilkesi haline gelmektedir.

Sürdürülebilir kentleşmenin sağlanabilmesi için, insanlar temel gereksinimlerini karşılarken, çevreyi tahrip etmeden, ileriki nesilleri düşünerek kentin refah seviyesini en uygun seviyede tutmayı hedefleyerek gerçekleştirmektedir. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, sürdürülebilir kent politikaları çerçevesinde; Habitat I, II, III, Rio Deklarasyonu, Dünya Kentsel Forumu, Avrupa Birliği Çevre Eylem Programları, Avrupa Tek Senedi, Avrupa Kentsel Şartı 1 ve 2, Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi ve benzeri pek çok uygulamayı yürütmektedir. Üye ülkelerin bu söz konusu belgeler ile kentsel politikalarında uyum sağlanarak uzun vadede kentsel sürdürülebilirliğe katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir kentleşmenin ne olduğu, sanayileşmenin artması sonucunda ortaya çıkan hızlı nüfus artışı ile bu durumun sonucunda çarpık kentleşmenin kentlerdeki sürdürülebilirliğe engel durumları, çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bunun ardından çalışmada amaçlanan; sürdürülebilir kentleşmeyi sağlayabilmek için, Avrupa Birliği politikaları perspektifinde üye ülkeler ile birlikte ortaya konulan belgelerin ne ölçüde çözüm odaklı olduğunu araştırmaktır. Çalışmada; akademik kaynaklardan, uluslararası anlaşmalardan, kanun ve yönetmeliklerden faydalanılarak literatür taraması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Birliği Kent Politikaları, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Kent.

Sustainable City in the Perspective of European Union Policies

ABSTRACT

It is known that the rapid growth of the urban population by the industrialization brings out unconscious use of natural resources, environmental pollution and many other crises like that. For these reasons, urbanization is beginning to raise awareness among the majority of European countries, especially where sustainability must be ensured. Countries in Europe; the European Union provides texts that can lead to the regular development of cities within the context of urban sustainability, as it constitutes the most advanced urban regions of the world. Socio-economic, political and environmental policies in cities; it causes social problems such as immigration in cities, unemployment, distorted urbanization, housing problems, and necessitates regulations throughout the European Union.

Unconsciously consumption of natural resources cities brings not only general but also local problems like infrastructure, transportation, health, traffic. The importance of sustainability in cities is becoming important, and the European Union has become the principle of the member countries to assess the urban problems correctly and seek solutions to these problems.

In order to provide sustainable urbanization, people realize their basic needs while aiming to keep the prosperity level of the city at the most appropriate level, without destroying the environment, thinking about future generations. Member states of the European Union are in the framework of sustainable urban politics; Habitat I, II, III, Rio Declaration, World Urban Forum, European Union Environmental Action Programs, European Single Senate, European Urban Charter 1 and 2, European Spatial Development Perspective and so on. It is aimed that the member countries will contribute to the urban sustainability in the long term by harmonizing these documents with the urban policies.

What is sustainability and what is sustainable urbanization, rapid population growth resulting from the increase of industrialization, and the situation in which the distorted urbanization obstructs sustainability in cities constitutes the scope of the study. Then, the aim of the study; in order to ensure sustainable urbanization, the extent to which the documents put together with the member countries in the perspective of European Union politics are solution-focused. Is the study; literature will be searched from academic sources, international agreements, laws and regulations.

Keywords: European Union, European Union City Policies, Sustainability, Sustainable City.

GİRİŞ

Şehirler, kendi içinde günümüzün ekonomik, çevresel ve sosyal sorunlarına hem kaynak hem de çözüm olma özelliğini taşımaktadır. Bu özelliğin, Avrupa'nın kentsel alanlarının ve nüfusunun üçte ikisine ev sahipliği yapan, enerji kullanımının yaklaşık % 80'ini oluşturan ve GSYİH' sının % 85'ini oluşturan AB'de daha büyük bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Avrupa ekonomisinin motoru konumunda olan ve Birlik boyunca yaratıcılık ve yenilik için katalizör görevi gören bu kentsel alanlar aynı zamanda işsizlik, ayrışma ve yoksulluk gibi kalıcı sorunların en yoğun olduğu yerler olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kentsel politikaların geniş sınır ötesi önemine binaen kentsel gelişme AB'nin Bölgesel Politikasında merkezi bir yerde bulunmaktadır (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018).

Bu kapsamda geçmişte olduğu gibi gelecek perspektifinde de AB için sürdürülebilir kent konusu vazgeçilemez ve gelişime açık bir nitelik arz etmekte birlikte AB bu konuda 2020, 2025 ve 2030 yıllarını öngören hedef ve politikalara sahiptir.

1. “KENT”VE“KENTLEŞME” KAVRAMLARI NELERDİR?

Günümüzde kentler, medeniyetin ve kültürel gelişmenin asıl yerleri olmaktadır (Akkoyunlu Ertan, 2008: 125).Kent kavramı tarihteki hemen her devirdefarklılanlama sahip olan dinamik bir ifade mahiyetinde bulunmaktadır (Topal, 2004: 276). Kent; toplumsal açıdan benzerlik göstermeyen, kişilerin oluşturduğu, göreceli olarak geniş, yoğun nüfuslu ve mekânda süreklilik niteliği taşıyan yerleşim yeri olarak tanımlanmaktadır (Tunçer, 2015: 276).Sanayi devrimi ile birlikte kentler zamanla gelişerek, kendi devrimlerini gerek olumlu gerekse de olumsuz yönde yaratmışlardır. Zira sistemli ve düzenli bir kentleşme kentte yaşayanların yaşam standartlarını yükselttiği gibi başlıca ihtiyaçların da rahatlıkla karşılanmasını sağlamaktadır (Tunçer, 2015: 275).1950 öncesi ciddi anlamda yavaş olan kentleşme, 1950'den sonra kırdan kente göçün artması ile hız kazanmıştır. Bununla beraber, 1980'lere kadar olan kentsel nüfus artışı genel olarak sanayi kentlerinde çok yüksek olmuştur (Işık, 2005: 58). Bu durumun en önemli sebebi sanayileşmenin ciddi anlamda gelişmesi olmuştur.

Kentleşme; dar anlamda kentlerde yaşayan nüfusun artmasını ifade etmekle birlikte, sadece demografik bir olgu olmayıp, aynı zamanda ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel bir sürecin ifadesi olmaktadır (Tunçer, 2015: 276). Sanayileşmenin artmasıyla, köyden kente olan nüfus akınları yoğunluk göstererek, kent sayısı artmış dolayısıyla kentleşmenin oluşmasına katkı sağlamıştır.

Sanayileşmiş toplumlarda kentleşme, tarihsel gelişimi içinde çoğu zaman kalkınma ile beraber yürümüştür. Gelişmekte olan ülkelerde ise sanayileşme, kentleşmeyi yavaş bir hızla arkadan takip etmektedir (Keleş, 2016: 41).Kentleşme her ne kadar kalkınmanın yaratıcı ve hızlandırıcı bir unsuru olsa da hızlı ve kontrolsüz kentleşme doğal yapıyı giderek bozmaktadır.

Yoğun kentleşme; kentlerdeki hava kirliliği ile kendini gösteren çevre sorunlarının yanı sıra, ulaşım sistemindeki gelişmeler; dağınık yerleşme modelini ve henüz altyapısı olmayan, sağlık koşulları sağlanmamış banliyöleşmeyi getirmektedir (Yücel Işıldar, 2012: 244).Dolayısıyla kentlerdeki kontrolsüz nüfus artışı, sorunları da beraberinde getirmiştir.

Aşırı kentleşen dünyanın, tüm doğal yapısal dengeleri, insan lehine bozulmakta ve diğer canlılar, bu sürece kurban edilmekte, nesilleri tükenmekte, doğal canlılıkları bozulmakta ve yoksullaşmaktadır (Fırat, 2014: 33).Çözüm ise çoğumuzun düşündüğü gibi kentten kırsala kaçmak veya göç olmamış, yeni bir anlayışa ve mevcut koşulların değiştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur (Yücel Işıldar, 2012: 245). Bu bağlamda Avrupa Birliği politikaları kapsamında kentsel sürdürülebilirlik ilkeleri kentin tüm bileşenlerine entegre edilerek çözüm üretilmeye çalışılmaktadır.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME VE İLKELERİ

Sürdürülebilirlik kavramı ilk olarak Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer edinmiştir (Yazar, 2006: 3). Sürdürülebilirlik; ekonomideki ve teknolojiye gelişmelerin yansıması olarak ortaya çıkan çevre sorunlarını azaltabilme ve ekosistemin korunması üzerine yoğunlaşmıştır(Tosun, 2017: 171).Sürdürülebilirlik, son yıllarda uluslararası alanda hükmünü artırmış ve yükselen bir küresel değerler serisi haline gelmiştir. Günümüzde; yerel, bölgesel ve küresel seviyede ele alınan sürdürülebilirlik gerçeği, toplulukları barındıran kentlere önemli sorumluluklar yüklemektedir (Akçakaya, 2016: 47).

Sürdürülebilir gelişme kavramı; bugünkü kullanıldığı anlamıyla Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunun (World Commission on Environment and Development, WCED) 1987 yılında yayınlamış olduğu Ortak Geleceğimiz adlı raporunda (komisyon başkanı Gro Harlem Brundtland'ın adıyla da anılan, Brundtland Raporu) yapılmıştır (Yazar, 2006: 4). Sürdürülebilir gelişmenin temel amacı, tüm düzlemlerdeki yerleşim bölgelerinde çevresel boyutu da dikkate alarak insan ihtiyaçlarının, hem bugünkü hem de gelecekteki kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanından taviz vermeksizin karşılanmasını sağlamaktır (Tosun, 2017: 170).

Tablo 1. Sürdürülebilir Gelişme ve İlkeleri

ÇEVRESEL	Yeryüzünün Canlılığının ve Çeşitliliğinin Korunması
	Yaşam Destek Sistemlerinin Korunması
	Yenilenebilir Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı
	Yenilenemeyen Kaynaklarının Kullanımının En Aza İndirilmesi
	Çevreye ve Bütün Yaşayan Canlıların Sağlığına Verilen Zararın ve Kirliliğin En Aza İndirilmesi
	Kültürel ve Tarihi Çevrenin Korunması
EKONOMİK	Uluslar ve Nesiller Arası Adaletin Teşvik Edilmesi
	Eşit Olmayan Değiş – Tokuştan Kaçınılması
	Bir Grubu Zenginleştirmek İçin Bir Diğer Grubun Yoksullaştırılmaması
	Gerçek Maliyet Fiyatlandırmasının Sağlanması
	Etik Olan Tedarik ve Yatırım Politikalarının Teşvik Edilmesi
	Maliyet ve Yararların Eşit Dağıtımının Desteklenmesi

SOSYAL	İnsan Yaşam Kalitesinde Gelişime İzin Verilmesi
	Halklar Arasında Sosyal Adaletin Desteklenmesi
	Kültürel ve Sosyal Bütünlüğün Hesaba Katılması
	Kendine Güven ve Hür İradenin Desteklenmesi
	Bireyselden Uluslararasına Kadar Bütün Seviyelerde Karar Almada İşbirliğinin ve Katılımın Teşvik Edilmesi
	Halkın Yetkilendirilmesi ve Kapasite Artırımı İçin Fırsatlar Sağlanması

Kaynak: (Akgül, 2010: 159).

2.1. Kentsel Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir kent kavramı için; doğal kaynakların korunduğu ve hatta iyileştirildiği, iktisadi faaliyetlerde çevresel değerlerin hep dikkate alındığı, kentler arasındaki gelişmişlik farklarının gözetildiği, aynı kent içindeki refah düzeyleri arasındaki mesafenin azaltılmaya çalışıldığı vb. şeylerin başarılmaya çalışıldığı söylenebilmektedir (Şahin, 2018: 34). Kentsel sürdürülebilirlik, insanlığın günümüzde karşı karşıya kaldığı en zorlu ve acil çözüm üretilmesi gereken konulardan birisidir. Çünkü kentler, ekonomik ve sosyal gelişmelerin merkezi ve dünya nüfusunun yarısından fazlasının yaşadığı dolayısıyla bu yüzden başlıca çevre sorunlarının kaynaklandığı bir mekândır (Tosun, 2017: 170).Sürdürülebilir kent, sürdürülebilirlik kavramıyla yakından ilişkilidir (Şahin, 2018: 33).

Sürdürülebilir kentleşme hedefini oluşturan kentler; çevrenin en az düzeyde kirletildiği, kaynakların etkin ve verimli kullanıldığı, arazinin yatay değil dikey olarak kullanıldığı, kentsel hareketliliğin aza indirildiği, insan ölçeğinde ve yaşanabilir niteliğe sahip mekânsal tasarımların gerçekleştirildiği yerleşimlerdir (Tosun, 2013: 31).

✓ Bir kentteki sürdürülebilir kentleşme hedefleri ise şunlardır(Tosun, 2013: 34);

- Yaşam kalitesini arttırmak,
- Gelişmede seçenekler oluşturmak,
- Yoksullukla savaşmak,
- İstihdamı arttırmak, temel gıdaya ulaşımı arttırmak,
- Temel sağlık gereksinimlerini karşılamak,
- Biyolojik çeşitliliği korumak ve geliştirmek,
- Güncel teknolojik gelişmeleri takip etmek,
- Planlı nüfus artışını sağlamak,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttırmak,
- Su kaynaklarının korunması ve yönetimini sağlamak,
- Riskleri asgari düzeye indirmek olarak belirtilmiştir.

3. AVRUPA BİRLİĞİ POLİTİKALARI PERSPEKTİFİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT

Sürdürülebilirlik kavramının, kent kavramı ile birlikte ele alınması oldukça yeni bir olgu olduğu gibi, sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanmasına yönelik yerel ve küresel tedbirler, uluslararası boyutta birçok platformda da ele alınmaktadır. Bu kapsamda özellikle Avrupa Birliği, sürdürülebilir kent politikalarının uzun vadede katkı sağlamasını, uluslararası anlaşmalar yaparak amaçlamıştır. Bu uygulamalar, aşağıda başlıklar halinde görülebilmektedir.

3.1. Stockholm Konferansı

Küresel sorunlar sebebiyle, Dünyanın geleceği tehdit altına girmiştir. Küresel bir sorun olarak ilk defa 1972 Stockholm-İnsan ve Çevre Konferansında kalkınma ve gelişme ile çevre koruma kavramları birlikte ele alınmış ve dünyanın geleceği bu açıdan tartışılmaya başlanmıştır. Konferansın en önemli amacı ve hedefi; her ülkenin çevreye karşı sorumluluğunu kabul etmesinin, insanın yeryüzündeki varlığını sürdürebilmesinin esas koşulu olduğu noktasında birleşilmesi olmuştur (Türkiye Barolar Birliği Raporu, 2014: 8).

3.2. Habitat I Konferansı

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde "BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat I Konferansı" yapılmıştı. Birleşmiş Milletler'in İnsan Çevresi Dünya Nüfusu, Dünya Gıda, Sanayi Kalkınma Organizasyonu, Uluslararası Kadınlar Yılı Konferansları ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun kabul ettiği Yeni Uluslararası İktisadi Düzenin Devletlere Yüklediği Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi'nin hazırlamış olduğu düşünsel temele dayanmaktadır (Habitat Ulusal Rapor ve Eylem Planı, 1996:57). Toplantıda özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümü, kentsel sürdürülebilirlik ve uluslararası çapta işbirliği temel amaçları olmuştur (Tıraş, 2012:63).

3.2. Rio Deklarasyonu

Birleşmiş Milletler Çevre Kalkınma Konferansı; 3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Rio da Janeiro'da bir araya gelerek; 16 Haziran 1972 Stockholm'de kabul edilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Deklarasyonu'nun teyit edilerek; yeni ve tarafsız global bir ortaklığın kurulabilmesi için devletler, toplumun anahtar sektörleri ve insanlar arasında yeni işbirliği düzeylerinin yaratılması hedefiyle; bütün toplumların kendi ilgi alanlarını dikkate alan global çevre ve kalkınma sistemini koruyan Uluslararası anlaşmalar için çalışarak; dünyanın birbirinden ayrılmayan ve bir bütün olan doğasını tanıyarak bildirmektedir (www.canaktan.org).

3.3. Habitat II Konferansı

Sürdürülebilir gelişme kavramının izlediği tarihsel seyir içerisinde, 1996 yılında Birleşmiş Milletler tarafından İstanbul'da düzenlenen İnsan Yerleşimleri Konferansı-Habitat II (The United Nations Conference on Human Settlements-Habitat II) önemli bir yer tutmaktadır. Gerek Habitat II'de kabul edilen İstanbul Bildirgesi ve gerekse Habitat Gündemi'nde Sürdürülebilir gelişme kavramı ile insan yerleşimleri arasındaki sıkı ilişkiye oldukça ayrıntılı bir biçimde değinilmiştir. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda (Rio de Janeiro 1992), sürdürülebilir gelişme kavramının kapsamı genişletilerek, kavramın değişik disiplinlerle ilişkisi üzerinde durulmuş ve sürdürülebilir gelişme kavramı ekonomiden yönetime kadar birçok çalışma alanı ile ilişkilendirilmiştir. Habitat II Konferansı'nda ise, sürdürülebilir gelişme kavramı insan yerleşimleri alanına uyarlanmıştır. Konferans'ta kabul edilen her iki metinde de bu konu üzerinde durulmuştur (Bozdoğan, 2005: 1022).

3.4. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), 1972 yılında gerçekleştirilen Stockholm Konferansı sonucunda oluşmuştur. Küresel çevre konusunda önder kuruluş olan UNEP'in en öncelikli işlevi, çevresel faaliyetlerin düzeyini ve dünya çapında bütün toplumların çevreye duyarlılığını arttırmak ve çevre konusundaki amaçların eyleme dönüştürülmesinde diğer Birleşmiş Milletler birimleri ile koordineli olarak çalışmaktır. 1992'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda (UNCED) alınan kararlar doğrultusunda UNEP'in işlevi ve öncelikleri de sürdürülebilir kalkınmanın çevre yönetimine entegrasyonu çerçevesinde belirginleşmiştir (Arat ve ark., 2002: 7).

3.5. Dünya Kentsel Forumu

Dünya Kentsel Forumu (WUF), dünyanın kentsel konulardaki ilk konferansıdır. 2001 yılında Birleşmiş Milletler tarafından bugün dünyanın karşı karşıya kaldığı en acil sorunları incelemek için kurulmuştur. Bu sorunlar; hızlı kentleşme ve topluluklar, şehirler, ekonomiler, iklim değişikliği ve politikaları üzerindeki etkisi olmuştur. Dünya Kentsel Forumu'nun hedeflerinden bazıları, kamuoyunun da dahil olduğu paydaşlar ve seçim bölgeleri arasında sürdürülebilir kentleşme bilincini artırmak; sürdürülebilir kentleşmenin ilerlemesi ve uygulanması için farklı paydaşlar ve seçmenler arasındaki koordinasyonu ve işbirliğini arttırmak. (www.unhabitat.org).

3.6. Avrupa Birliği Çevre Eylem Programları

1972 yılında Stockholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı, Avrupa Birliğini çevre ve sürdürülebilirlik adına faaliyetlerini güçlendirme konusunda tetikleyici etken olmuştur. Avrupa Konseyi'nin çağrısı üzerine Komisyon'un hazırladığı 1. Çevre Eylem Programı, 22 Kasım 1973 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi ve üye ülke temsilcileri tarafından onaylanarak topluluk bildirisi haline gelmiştir (Erdinç, 2016: 48-49).Avrupa Birliği'nin çevre politikasının gelişiminde, 1973 yılından bu yana hazırlanan Çevre Eylem Programları oldukça etkili olmuştur(www.ab.gov.tr).

- ✓ Avrupa Birliği Çevre Eylem Programları kapsamında öncelikli hedefler şu şekilde planlanmıştır;
- Doğal sermayesinin korunması, muhafaza edilmesi ve güçlendirilmesi,
 - Kaynak-verimli, yeşil, rekabetçi düşük karbon ekonomisine geçişinin sağlanması,
 - Vatandaşların sağlık ve refahının çevre ile ilgili risklere karşı korunması,
 - Çevre mevzuatının uygulanmasının geliştirilmesi,
 - Çevre mevzuatına yönelik bilgi ve deneyimin artırılması,
 - Çevre ve iklim politikaları için gerekli yatırımın sağlanması,
 - Çevrenin diğer politika alanlarına entegrasyonun ve politikalarda tutarlılığın sağlanması,
 - Şehirlerin sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi,
 - Birliğin uluslararası çevre ve iklim sorunları konusundaki etkinliğinin güçlendirilmesi(www.ab.gov.tr).

3.7. Avrupa Tek Senedi

1986 Yılında imzalanan 1987 yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi ile beraber Avrupa Birliği tek pazarını ve Avrupa Politik İş Birliğini resmen başlatan Roma Antlaşması'nda köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu köklü değişikliklerle beraber çevre politikası ile ilgili yeni bir süreç başlamıştır. Çevre adındaki VI. alt başlıkta AET anlaşmasının üçüncü kısmına bir VII. başlık eklenmiştir.

- ✓ 130r, 130s ve 130t maddelerinden oluşan VII. çevre başlığı;
 - Çevreyi muhafaza etme, koruma ve çevre politikasını yükseltme,
 - Kişilerin sağlığının korunması için çalışma,
 - Doğal kaynakların dikkatli ve rasyonel kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır (Erdem ve Yenilmez, 2017: 96).

3.8. Avrupa Kentsel Şartı I

17-19 Mart 1992 tarihinde Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından Strasbourg'daki 27. oturumunda kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı kentsel haklar anlamındaki en önemli belge olarak kabul edilmektedir (Gönüllü, 2014: 41). Avrupa Kentsel Şartı daha önceki birçok uluslararası metinden farklı olarak, hükümetlerin değil, yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır. Bu dönemde Türkiye'de anlaşmayı imzalayan yerel yönetim birimi henüz bulunmamaktadır (Pektaş ve Akın, 2010: 27). Avrupa Kentsel Şartı metni 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır.

- ✓ Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri;
 - Güvenlik, kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültürler arası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu,
 - Katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik gibi haklara sahiptirler.
- ✓ Avrupa Kentsel Şartı ilkelerinin ana başlıkları ise;
 - Ulaşım ve dolaşım, kentlerde çevre ve doğa, kentlerin fiziki yapıları, tarihi kentsel yapı mirası, konut, kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi,
 - Kentlerdeki özürlü ve sosyo-ekonomik bakımdan engelliler, kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme, yerleşimlerde kültür, yerleşimlerde kültürlerarası kaynaşma, kentlerde sağlık, halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması ve kentlerde ekonomik kalkınma şeklindedir (Gönüllü, 2014: 42).

3.9. Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi (ESDP)

Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi, 1999 yılında Almanya'nın Potsdam şehrinde Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiş Avrupa topraklarının gelecekteki gelişimi için ortak hedef ve kavramlar üzerinde anlaşmaya varılmıştır.

- ✓ Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi'nin sürdürülebilir kalkınma politikası açısından üç temel amacı vardır;
 - Ekonomik ve sosyal uyum,
 - Doğal kaynakların, kültürel mirasın korunması ve yönetimi,
 - Avrupa bölgesinde daha dengeli rekabet gücüne var etmek olmuştur (European Commission, 1999: 3).

3.10. Avrupa Kentsel Şartı II

1992 yılında Avrupa Kentsel Şartı I kabul edildikten sonra, kent sorunlarında yaşanan değişim ve gelişmeler Avrupa Kentsel Şartı'nda bazı değişikliklerin yapılmasını gerektirmiştir. Avrupa Konseyi 27-29 Mayıs 2008 tarihinde Avrupa Kentsel Şartı II'yi kabul etmiştir (Gönüllü, 2014: 43). Mayıs 2008'de Strazburg'da "Avrupa Kentsel Şartı-II: "Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto"yu kabul etmiştir. Yerel demokrasinin varlığının temel göstergesi olan "kentlilerin yönetime katılım hakkı" yeni belgede de kendine yer bulmuştur (Pektaş ve Akın, 2010: 23). Komisyon, ilk kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı'ndan sonra yaşanan yerel ve küresel sorunlar ile görülmemiş bir şekilde gerçekleşen kentsel gelişimi dikkate alarak, Şart'ın ilk halindeki bazı ilkeleri yeniden tanımlamaya, bunları sonuçlandırmaya, tamamlamaya ve güncellemeye karar vermiştir. Avrupa Kentsel Şartı II ile Avrupa Yerel Yönetimlerini sürdürülebilir kentler ve kasabalar inşa etmeye zorlayarak kentsel yaşama yeni bir yaklaşım sunmayı amaçlamaktadır. Bu anlaşmanın diğer bir amacı kentlerin ve kasabaların çağdaş kentsel sorunlarla baş etmesini olanaklı kılacak bir takım ortak ilkeler ve kavramlar bütünü belirlemek olmuştur (Gönüllü, 2014: 43).

3.11. Paris Anlaşması

Aralık 2015'teki Paris iklim konferansında (COP21) 195 ülke, evrensel, yasal olarak bağlayıcı küresel iklim anlaşmasını ilk kez kabul ederek, küresel ısınmayı 2°C'nin altına kadar sınırlandırarak dünyayı tehlikeli iklim değişikliğinden kaçınmak için küresel bir eylem planı hazırlamıştır. AB ve diğer gelişmiş ülkeler, emisyonları azaltmak ve geliştirmekte olan ülkelerdeki iklim değişikliği etkilerine karşı direnç oluşturmak için iklim eylemini desteklemeye karar vermiştir. Bu kapsamda, AB, Paris Anlaşmasını 5 Ekim'de resmen onaylamış ve anlaşma 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_en, 02.07.2018)

Anlaşma ile, AB ve diğer gelişmiş ülkeler, emisyonların azaltılması ve iklim değişikliğinin yol açtığı etkiler karşısında kalkınmakta olan ülkelerdeki dirençliliğin artırılması amacıyla iklim eylemini desteklemeyi ve Kalkınmakta olan ülkelere iklim değişikliğine uyuma yönelik sürekli ve geliştirilmiş uluslararası destek sağlamayı hedeflemişlerdir. Gelişmiş ülkeler, bu kapsamda yeni bir ortak hedefin tespit edilmesi beklenen 2025 yılına kadar yılda 100 milyar dolarlık destek vermeyi taahhüt etmişlerdir. (<https://www.avrupa.info.tr/tr/news/pariste-tarihi-iklim-anlasmasi-ab-kuresel-cabalara-onderlik-ediyor-4580>, 02.07.2018)

AB, küresel iklim anlaşmasına yönelik uluslararası çabaların ön saflarında yer almaktadır. Kyoto Protokolü'ne sınırlı katılımın ve 2009'da Kopenhag'da anlaşma sağlanamamasının ardından, AB, Paris konferansının başarılı sonucunu şekillendiren gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden oluşan geniş bir koalisyon kurmuştur. AB, 2015 yılı Mart ayında yeni anlaşmaya olan katkısını sunmayı öneren ilk büyük ekonomi olmuştur. Bu doğrultuda, emisyonları azaltmak için hedefini 2030 yılına kadar en az % 40 oranında uygulamak için adımlar atmaktadır(https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_en,02.07.2018)

3.12. Habitat III

Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Konferansı olan Habitat III, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, sürdürülebilir kentleşmeye yönelik küresel taahhüdü yeniden canlandırmak amacıyla 17 - 20 Ekim 2016 tarihleri arasında, Ekvator'daki Quito'da gerçekleştirilmiştir (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018). Hızlı kentleşmenin gücünü artırmak için konferansta Avrupa Komisyonu sürdürülebilir kentsel gelişim için küresel taahhütlerde bulunmuştur (https://ec.europa.eu/commission/news/sustainable-urban-development-2018-feb-09_en, 02.07.2018).

Konferans'ta kabul edilen “Yeni Kentsel Gündem”, tüm dünyadaki şehirleri daha kapsayıcı, yeşil, güvenli ve refah içinde yapmak için yönergeler içermekle birlikte yine ele alınan “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” ise özellikle Paris Anlaşması başta olmak üzere diğer dönüm noktası reform gündemlerinin uygulanmasında önem arz etmektedir (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018).

Tematik eylem planlarının ötesinde, AB için Kentsel Gündem metodolojisi, Sürdürülebilir kentsel kalkınmaya entegre ve dengeli bir yaklaşım için üye devletlerden ve AB Kurumlarından eşit şekilde işletme ve STK'ların temsilcilerini koyarak şehirlerin dünya çapında yönetilme biçimlerinde reformlara ilham verebilecek bir niteliğe sahiptir (https://ec.europa.eu/commission/news/sustainable-urban-development-2018-feb-09_en, 02.07.2018).

AB üye Devletlerinin de aralarında olduğu Habitat ortakları, belirli bir kapsamda beklenen başarıları ve çıktıları olan Yeni Kentsel Gündemi uygulamaya yönelik taahhütlerde bulunmuşlardır (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018).

Buna göre sunulan üç taahhüt şu şekildedir;

1.*AB için Kentsel Gündem ile Yeni Kentsel Gündemi gerçekleştirmek:* Yeni Kentsel Gündem ve AB için Kentsel Gündem, dengeli, sürdürülebilir ve entegre kentsel gelişimi sağlamayı amaçlayan ortak bir vizyona sahip bulunmaktadır. AB için Kentsel Gündem, şehirlerin politika yapma konusunda söz sahibi olabilmeleri amacıyla sadece şehirlerden değil, aynı zamanda üye devletlerden ve AB kurumlarından STK'lar ile iş dünyasından temsilciler ve kentsel paydaşlarla ortaklaşa katkıda bulunulan 12 öncelikli tema, çok düzeyli yönetim ve akran öğrenmeye odaklanan bir yapı olarak tasarlanmıştır (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018)

2.*Kentlerin küresel ve uyumlu bir tanımını geliştirmek:* Verileri karşılaştırılması, kıyaslama yapılması ve daha iyi izleme yapılabilmesi için, dünyadaki bütün şehirlerin ortak bir tanımının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, OECD ve Dünya Bankası ile ortaklaşa, AB, nüfusun büyüklüğü ve yoğunluğuna ve AB'nin kentleşme derecesine dayalı olarak, bir kent tanımının yapılması amaçlanmıştır (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018).

3.Kentsel sürdürülebilir kalkınma alanında şehirlerarası işbirliğini geliştirmek: Finansmanı AB tarafından yapılan URBACT ağı ve AB'nin Uluslararası Kentsel İşbirliği (IUC) programından yararlanılarak, dünyadaki şehirler, bir ya da daha fazla ortak şehirle bağlantı kurmaya ve bu bağlantıyı geliştirmeye teşvik edilecektir. Ortak öncelikler üzerine yerel eylem planları ve projelerin hazırlanması ve uygulanmasına suya ulaşım, ulaşım sistemleri, sağlık veya barınma gibi konular öncelikle ele alınmalıdır. Bu çerçevede oluşturulacak bir online ağ platformu rehberlik ve bölgeler arası işbirliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018).

3.12.1. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Hedefleri

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi insanlar, gezegen ve refah için bir eylem planı olarak daha geniş bir özgürlükle evrensel barışı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Gündem tüm biçimleri ve boyutlarında yoksulluğun ortadan kaldırılmasının, en büyük küresel zorluk ve sürdürülebilir kalkınma için vazgeçilmez bir gereklilik olduğunu kabul etmektedir. Bu itibarla, işbirliği ortaklığı içinde hareket eden tüm ülkeler ve tüm paydaşların bu planı uygulamaları öngörülmüştür. Bu yeni evrensel Gündemin 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi ve 169 hedefi kapsamaktadır. Buna göre, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri şunlardır;

Hedef 1. Yoksulluğu her yerde her yerde sona erdirilmesi,

Hedef 2. Açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliği ve daha iyi beslenme elde edilmesi ve sürdürülebilir tarımın teşvik edilmesi,

Hedef 3. Sağlıklı yaşantıların sağlanması ve her yaşta herkes için esenliğin sağlanması

Hedef 4. Kapsayıcı ve eşit kalitede kaliteli eğitimi sağlanması ve herkes için hayat boyu öğrenme fırsatlarının teşvik edilmesi,

Hedef 5. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kızların güçlendirilmesi,

Hedef 6. Tümüyle su ve kanalizasyonun mevcudiyetinin ve sürdürülebilir yönetiminin sağlanması,

Hedef 7. Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişim sağlanması,

Hedef 8. Sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve verimli istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi,

Hedef 9. Esnek altyapının oluşturulması, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesi ve inovasyonun teşvik edilmesi,

Hedef 10. Ülkeler içinde ve ülkeler arasında eşitsizliğin azaltılması,

Hedef 11. Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, esnek ve sürdürülebilir hale getirilmesi,

Hedef 12. Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının sağlanması,

Hedef 13. İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele etmek için acil eylemde bulunulması,¹

Hedef 14. Sürdürülebilir kalkınma için okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması,

Hedef 15. Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geri yüklenmesi ve teşvik edilmesi, ormanların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, çölleşmeyle mücadele edilmesi, arazi bozulmasının durdurulması ve tersine çevrilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının durdurulması,

Hedef 16. Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların teşvik edilmesi, herkes için adalet erişim sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar kurulması,

Hedef 17. Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın yeniden canlandırılması (<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, 02.07.2018).

¹ Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin, iklim değişikliğine küresel müdahaleyi müzakere eden başlıca uluslararası hükümetler arası forum olduğunu kabul etmek

3.12.2. AB Sürdürülebilir Kalkınma Hedef Göstergeleri

AB bağlamında BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SDG'ler) doğru ilerlemenin izlenmesi için AB SDG göstergelerine dayanmaktadır. Bu göstergelerden bazıları; Kentlerde ve toplumlarda yaşam kalitesi, sürdürülebilir ulaşım, olumsuz çevresel etkiler olarak ortaya çıkmaktadır (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_11_-_Sustainable_cities_and_communities#Further_Eurostat_information, 02.07.2018).

Avrupa Birliği Ülkeleri özelinde Kentlerde ve toplumlarda yaşam kalitesine bakıldığında 2015 yılında kötü konut koşulları 2010 yılına göre azalarak %15,2'ye, aşırı kalabalıklık 1 derece azalarak %16,7'ye, kayıtlara geçen suç oranları 0,7 azalarak %13,6'ya düşmüştür. Diğer taraftan sürdürülebilir ulaşım bakıldığında toplu taşımaya ulaşım 2012'de nüfusun % 20.4'ünde çok zor gerçekleşirken 2015 yılında 2010 yılına göre trafik kazalarında ölüm sayısı %19 azalarak 100.000 kişide 5.1 kişiye düşmüştür. Son olarak, Olumsuz çevresel etkilere bakıldığında atık su arıtımından yararlanan nüfus 2015 yılında 15 üye ülke içinde %80 iken, belediye atıklarının dönüşümü toplanan atıkların %45 olarak 2010 yılına göre %6.7 artış göstermiştir (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/e/e1/SDG-11_6-th_draft.png, 02.07.2018).

3.13. AB İçin Kentsel Gündem

Avrupa'nın nüfusunun üçte ikisinden fazlası şehirlerde ve kasabalarda yaşamakla birlikte bu oran gittikçe artmaktadır. Bu doğrultuda, AB'nin gelecekteki küresel "Yeni Kentsel Gündemi" vizyonu, entegre ve mekana dayalı bir anlayışa dayanmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişime, uzun vadeli bir vizyonla birlikte yaklaşmak, teşvik etmek için iyi yönetilen, kapsayıcı ve güvenli, yeşil ve esnek, müreffeh ve yenilikçi şehirler inşa etmek gerekli görülmektedir (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/sustainable_urban_development_2016_en.pdf, 02.07.2018).

Kentsel Gündem'in amacı AB'nin kentsel boyutu çerçevesinde ve ulusal politika ve mevzuatı kapsayıcı entegre ve koordineli bir yaklaşımla, adanmış ortaklıklar çerçevesinde somut öncelik temalarına odaklanarak kentsel alanlarda yaşam kalitesini iyileştirmektir. Çalışma yöntemi olarak Kentlerin büyüme potansiyelinin azami ölçüde kullanılmasını sağlamak ve sosyal zorlukların üstesinden gelmek belirlenmiştir. Bunun yanı sıra yeni bir anlayışla büyüme, yaşanabilirlik ve yenilikçiliği teşvik etmek amacıyla Üye Devletler, Şehirler, Avrupa Komisyonu ve diğer paydaşlar arasında işbirliğini artırmak hedeflenmiştir (<https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>, 03.07.2018). Bu vizyon Sürdürülebilir kentsel gelişimin, bugünün değişen dünyasında AB'nin rekabet gücünü artırmanın yanında koruyacağını da öngörmektedir. Sonuç olarak, bu vizyon Avrupa'nın tüm vatandaşları için bugün ve gelecekte yüksek kaliteli bir yaşamı vaat etmektedir (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/sustainable_urban_development_2016_en.pdf, 02.07.2018).

Kentsel Gündem Avrupa şehirlerinde somut olarak uygulanmak üzere, 12 öncelikli tema etrafında düzenlenmiştir. Bu Ortaklıklar çerçevesinde sorunların tespit edilmesi ve AB, Üye Devletler ve şehirler için ele alınan eylem planları yoluyla çözümler ortaya konulması öngörülmektedir. Eylem planlarının, eylemleri ve AB genelinde ölçeklendirilecek ve aktarılacak iyi projelerin örneklerini içermesi beklenmektedir (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/, 02.07.2018).

AB için Kentsel Gündem için belirlenen 12 tema şunlardır; sürdürülebilir arazi kullanımı, kamu alımları, enerji geçişi, iklim uyumu, döngüsel ekonomi, göçmen ve mültecilerin katılımı, kentsel hareketlilik, yerel ekonomide istihdam ve beceriler, barınma, dijital geçiş, kentsel yoksulluk, hava kalitesi (<https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>, 03.07.2018).

3.14. AB'nin Bölgesel ve Kentsel Gelişim Kapsamındaki Bölgesel Politikalarında 2014-2020 İçin Öncelik ve Hedefler

AB bölgesel ve kentsel gelişim Kapsamındaki Bölgesel Politikalarında 2014-2020 için öncelikleri; daha iyi hesap verebilirlik için daha net ve ölçülebilir hedeflerle “*Sonuçlara daha güçlü odaklanma*”, beş Fon için bir takım kurallar koyarak “*Basitleştirme*”, fonlar kanalize edilmeden önce belirli “ön koşullar”ın getirilmesi, şehirlerde ve ESF'nin marjinal toplulukları desteklemek için entegre projeler için ayrılan minimum miktarda ERDF ile “*Güçlendirilmiş kentsel boyut ve sosyal katılım için mücadele*”, Komisyonun, AB ekonomik kurallarına uymayan bir Üye Devlet için fonlamayı askıya alabilmesiyle “*Ekonomik reformun bağlantısı*” arama olarak belirlenmiştir (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018).

Avrupa şehirlerinin 2014-2020 programlama döneminde AB'nin Bölgesel Politikasından daha da faydalanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda ortaya konulan hedefler şöyledir;

- Sürdürülebilir kentsel hareketlilik, yoksun toplulukların yenilenmesi ve daha iyi araştırma ve yenilik kapasitesi için daha büyük fırsat anlamına gelecek şekilde Kentsel alanlar doğrudan Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) yatırım önceliklerinin birkaç hedefi tarafından hedeflenmektedir.

- Her AB Üye Devletinde, yerinde konuşlandırmak, şehir yetkilileri tarafından kararlaştırılmak ve yönetilmek üzere entegre sürdürülebilir kentsel gelişim için ERDF'nin en az % 5'i ayrılmıştır.

- Sürdürülebilir Kentsel Gelişim alanındaki yenilikçi faaliyetlere verilmek üzere yedi yıllık bir süre için 371 milyon Avro ayrılmıştır.

- Bir kentsel kalkınma ağı (UDN), Avrupa fonlarının yeryüzünde konuşlandırılmasının gözden geçirilmesi ve entegre sürdürülebilir kentsel kalkınma ile Kentsel Yenilikçi Eylemlerde yer alan şehirler arasındaki bilgi paylaşımının artırılması amacıyla kurulmuştur.

- Şehirler, yerel paydaşlar, işletmeler, kamu sektörü ve sivil toplumun kentsel mahalle rejenerasyonuna daha fazla katılmalarını sağlamayı hedefleyen Topluluk Ledli Yerel Gelişimi'nin (CLLD) kullanılmasının teşvikine yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

- Entegre bölgesel yatırımların, farklı alanlardaki yatırımlara dayanan alan bazlı stratejileri uygulamak için kullanılması mümkündür.

- Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi teşvik eden bir Avrupa değişim ve öğrenme programı olan URBACT III programı, Avrupa şehirlerinin kentsel zorluklara daha iyi çözümler geliştirmek adına birlikte çalışmasını sağlayarak mali olarak güçlendirilmiş ve genişletilmiş bir yapıya sahiptir.

- Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) ve Uyum Fonu kapsamındaki fonları yöneten kuruluşlar arasındaki uzmanlığı paylaşmak amacıyla TAIEX REGIO PEER 2 PEER aracı, tasarlanmıştır (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018)

3.15. AB'nin Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Politika Uygulama Araçları

AB üyesi ülkelerin yararlanabileceği ve AB'nin sürdürülebilir kentsel gelişim politikalarını uygulamasında yardımcı olmak adına yapısal fonları ile finanse ettiği programları bulunmaktadır. AB, 2014-2020 döneminde, kentsel boyutu Uyum Politikası'nın merkezine konumlandırmış, bu kapsamda Avrupa Bölgesel Gelişim Fonu (ERDF) kaynaklarının sonraki süreçte daha da artırılabilmesi kaydıyla en az % 50'sinin kentsel alanlara yatırılmasına karar verilmiştir. ERDF tarafından yaklaşık 10 milyar avro'nun, doğrudan sürdürülebilir kentsel kalkınma adına 750 şehri güçlendirmek için entegre stratejilere tahsis edilmesi planlanmıştır (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018)

3.15.1.URBACT

Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu tarafından organize edilen bir Avrupa Birliği programı olan URBACT, sürdürülebilir kentsel gelişimle ilgili tüm bilgilerin yayılmasını sağlamayı ve Avrupa kentleri arasındaki deneyim transferini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, 04.07.2018).

Ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları birleştiren sürdürülebilir kentsel gelişmeyi destekleyen URBACT temelde kentlerin, büyük kentsel zorluklara yeni, pragmatik ve sürdürülebilir çözümler geliştirmek için birlikte çalışmayı hedeflemektedir (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/, 02.07.2018).URBACT'ın hedefleri şunlardır;

- Kentsel politikaları geliştiren; karar alıcılar, uygulayıcılar ve diğer aktörler için öğrenme araçlarının geliştirilmesi ve bilgi alışverişinin sağlanması,
- URBACT ortakları arasındaki deneyim ve iyi uygulamaları paylaşarak, bilgi alışverişinin bir öğrenme sürecine dönüştürülmesi,
- Öğrenilenlerden ders çıkarılması ve iyi uygulama örneklerinin tüm Avrupa kentlerinde yayılmasının sağlanması için URBACT II projesi 'kentler için çalışan kentler' (cities to work for cities) yaklaşımının desteklenmesi,
- Eylem planlarını açıklığa kavuşturma üzere uygulama programlarını oluşturan yönetici ve karar alıcıların yönlendirilmesi.

URBACT I Programı 2002-2006 yılları arasında, URBACT II Programı 2007-2013 yılları arasında gerçekleştirilmiş olup, (https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, 04.07.2018) URBACT programlarına bugüne kadar 29 ülkedeki 500 şehirden 7.000 kişi katılmıştır(http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/, 02.07.2018).

3.15.2.Kentsel Gelişim Ağı (UDN)

Kentsel Ağlar kurma düşüncesi AB'nin de 1999 yılında hazırlamış olduğu Mekânsal Kalkınma Raporunda belirtilen "Londra, Paris gibi global şehirler; Ruhr ve Randstad gibi metropoliten bölgeler diğer kentlere göre üstün pozisyonlarını korumaya devam edecekler, fakat yeni fonksiyonlar, yeni kentsel ağlar bağımsız kent ve bölgelerin gelişiminde önemli rol oynayacaktır. Kentler artan bir şekilde birbirleriyle ittifaklar kurmakta, kaynaklarını birleştirmekte, birbirlerini tamamlayıcı fonksiyonları geliştirmekte, bu olanak ve hizmetleri paylaşmaktadır" tespitinden ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği, orta ölçekli kent ekonomilerini kurtarmada bölgeler, sınırlar hatta uluslararası kentsel ağ sistemini teşvik ederek çözüm arama düşüncesiyle çeşitli tema ve ölçeklerde Kentsel Ağ sistemlerinin oluşturulmasını çeşitli fon, program ve projelerle teşvik etmektedir (https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, 04.07.2018).

Bu kapsamda Kentsel Kalkınma Ağı, 2014-2020 döneminde Avrupa Bölgesel Gelişim Fonu (ERDF) tarafından finanse edilen Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma stratejilerine dayanan entegre eylemlerin uygulanmasında sorumlu bulunan AB genelinde 500'den fazla şehir ve kentsel alandan oluşan sistem olarak ortaya çıkmıştır (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/, 02.07.2018).

3.15.3.Uluslararası Kentsel İşbirliği (IUC)

Avrupa Birliği, uluslararası kentsel işbirliğini teşvik etmek için üç yıllık bir program başlatarak, Avrupa'nın şehirleri, diğer şehirler ve bölgelerle bilgi ve çözümleri birleştirmeyi, kurmayı ve paylaşmayı amaçlamaktadır (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/, 02.07.2018).

3.15.4.URBAN I – URBAN II

Avrupa Birliği bünyesinde 1994-1999 yılları arasında gerçekleştirilen URBAN I ve 2000-2006 yılları arasında gerçekleştirilen URBAN II, Avrupa Birliği Yapısal Fonları tarafından finanse edilen, belirlenen sorun alanlarına bölgesel gelişme için yenilikçi çözümler getiren bir ortaklık modelini içeren yerel girişim programlarıdır. Programlar bölgesel gelişmede kentsel sorunların önemine dikkat çekerek Programlarda edinilen tecrübenin, tüm paydaşları içerecek şekilde yerel ortaklığa dayandırılması gerekliliği görüşünü ortaya koymuştur (https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, 04.07.2018).

4. AB Sürecinde Sürdürülebilir Kentleşme Politikalarının Türkiye'ye Ulusal Belgelere Yansımaları

Bu çalışmaları çeşitli kanunlar, kalkınma planları, hükümet programları, AB tarafından yayınlanan yıllık ilerleme raporları oluşturmaktadır.

Tablo 2. Kalkınma Planlarındaki Sürdürülebilir Kentleşme Hedefleri

1. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1961-1967	Altyapının sağlanması ve geliştirilmesi
2. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1968-1972	Gelişme merkezlerinin önerilmesi
3. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1973-1978	Çevrenin geliştirilmesi ve korunması
4. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979-1983	Sağlıklı kentleşme
5. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985-1989	Bruntland Raporu etkisi “gelecek nesiller”
6. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990-1994	Gelecek nesillere insana yakışır bir doğa, fiziki ve sosyal çevre bırakmak
7. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1996-2000	1992 Rio ve 1995 Kopenhag etkisiyle temeli insan olan kapsayıcı bir sürdürülebilir gelişme
8. Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2005	Sürdürülebilir kentleşmenin temeli
9. Beş Yıllık Kalkınma Planı	2007-2013	Plansız ve çarpık kentleşmenin sebep olduğu sorunlara karşı çözüm, kentsel dönüşüm
10. Beş Yıllık Kalkınma Planı	2014-2018	Aşırı ve plansız büyümeye karşı kentlerin markalaşması ve imaj yönetimi

Kaynak: (Erdoğan, 2016: 90).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde bölgesel bazlı politikaların en başarılı örneklerini Avrupa Birliği uygulamaları temelinde görmek mümkündür. Günümüz ihtiyaçlarını karşılarken gelecek ihtiyaçları karşılanamaz noktaya getirmemeyi hedefleyen Sürdürülebilirlik kavramının kentleşme özelindeki uygulaması da yine AB'nin ilgi alanı içerisinde olması konunun dünya gündemine gelmesiyle başat bir geçmişe sahiptir. Buna göre; Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, sürdürülebilir kent politikaları çerçevesinde; Habitat I, II, III, Rio Deklarasyonu, Dünya Kentsel Forumu, Paris Anlaşması, Avrupa Birliği Çevre Eylem Programları, Avrupa Tek Senedi, Avrupa Kentsel Şartı 1 ve 2, Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi ve benzeri pek çok mevzuatı yürütmektedir. Bununla birlikte 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, AB İçin Kentsel Gündem, AB'nin Bölgesel ve Kentsel Gelişim Kapsamındaki Bölgesel Politikalarında 2014-2020 İçin belirlenen öncelik ve hedefler gibi vizyon belgeleri ve bu belgeler ışığında üye ülkelerin yapması beklenen çalışmalar ise AB'nin sürdürülebilir kent konusundaki gelecek perspektifine yön vermektedir.

Kentsel yaşamın çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel vb. boyutları günümüzde iç içe geçmiş ve kentsel gelişimdeki başarı ancak bütünlük bir yaklaşımla sağlanabilir hale gelmiştir. Bu bütünlük yaklaşım kapsamında fiziksel kentsel yenilenmeye ilişkin önlemlerin, eğitim, ekonomik kalkınma, sosyal içerme ve çevre korumasını teşvik eden önlemlerle birleştirilmesinin yanı sıra yerel vatandaşlar, sivil toplum, endüstri ve çeşitli hükümet düzeyleri arasında güçlü ortaklıkların kurulması gerekliliği bulunmaktadır (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018).

İşte bu gereklilik doğrultusunda, AB'nin sürdürülebilir kentsel gelişim politikalarını uygulamasına yardımcı olmak adına yine AB yapısal fonları ile finanse edilen URBACT, Kentsel Gelişim Ağı (UDN), Uluslararası Kentsel İşbirliği (IUC), URBAN I – URBAN II gibi mekanizmalar bu amaca hizmet amacıyla oluşturulmuştur.

Bu yaklaşım Avrupa şehirlerinin günümüzde karşılaştığı zorlukların ciddiyeti düşünüldüğünde, belirli demografik değişikliklerden işin yaratılması ve sosyal ilerlemenin ekonomik durgunluğun sonuçlarına ve iklim değişikliğinin etkisine kadar geniş bir boyutta konunun ele alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, bu zorlukları karşılamak için, Avrupa 2020 Stratejisinde öngörülen akıllı, sürdürülebilir, kapsayıcı toplumun başarılması için **“Entegre sürdürülebilir kentsel gelişme”**nin sağlanması kritik bir öneme sahiptir (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018).

Sonuç olarak, küresel bir düzen içerisinde bölgesel bir otorite olan Avrupa Birliği, sürdürülebilir kalkınma için Bölgesel ve Kentsel Gelişim Kapsamındaki Bölgesel Politikalarında “AB İçin Kentsel Gündem” başlığı altında yer alan 12 hedefi çerçevesinde 2020 ve 2030 vizyonunu ortaya koyma tercihinde bulunmaktadır. Bu vizyonun en belirgin özelliği ise bir yönetim modeli olarak ilgili bütün kesimlerle ortaklaşa bir mekanizma geliştirmek, bunun için finansal bazı program ve destek araçları kullanmak ve elde edilen başarıyı modelleme yoluyla diğer ülkelerle paylaşarak küresel boyutta kentsel gelişime ulaşmak stratejisidir. Bu stratejinin nihai hedefi ise sadece AB özelinde değil dünya genelinde sürdürülebilir kentsel gelişmedir.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, O. (2016). Kentsel Sürdürülebilirliğin Uygulanması ve Ölçülmesi Bağlamında Yerel Yönetimlerin Fonksiyonu. Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 4, 47-64.
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, S. 24, 133-164.
- Akkoyunlu Ertan, K. (2008). Kent Hakkı Üzerine Düşünceler. Amme İdaresi Dergisi, C. 41, S. 4, 125-141.
- Arat, G. Türkeş, M. Saner, E. (2002). Uluslararası Sözleşmeler Ön Rapor. Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli.
- Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu “Paris'te tarihi iklim anlaşması: AB küresel çabalara önderlik ediyor”, 15.12.2015, <https://www.avrupa.info.tr/tr/news/pariste-tarihi-iklim-anlasmasi-ab-kuresel-cabalara-onderlik-ediyor-4580>, 02.07.2018.
- Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı. (1996). Habitat II Ulusal Rapor ve Eylem Planı, <http://webdosya.csb.gov.tr/csb/dokumanlar/mpgm0045.pdf> Erişim Tarihi: 28.04.2018.
- Bozdoğan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, S.50, 1011-1028.
- Coşkun Can Aktan Web Sitesi, http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/yirminci-yuzyilda/cevre_ve_kalkinma.htm Erişim Tarihi: 28.04.2018.
- Erdem, M. S. Yenilmez, F. (2017). Türkiye'nin Avrupa Birliği Çevre Politikalarına Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi, Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, C.4, S. 2, 91-119.
- Erdinç, B. (2016). Avrupa Birliği'nde Sürdürülebilir Kentleşme: Türkiye'ye Yansımaları. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 167, Aydın.
- European Commission “Paris Agreement” https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_en, 02.07.2018.
- European Commission “Urban Agenda for the EU” <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>, 03.07.2018.
- European Commission, “Commission puts forward commitments to reach global targets in sustainable urban development”, Press release, 20 October 2016, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3477_en.htm, 02.07.2018.
- European Commission, “Priorities for 2014-2020” http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities, 02.07.2018.
- European Commission, “Sustainable Urban Development in the EU” Regional and Urban Policy, October 2016, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/sustainable_urban_development_2016_en.pdf, 02.07.2018.
- European Commission, “Sustainable Urban Development” News, 9 February 2018, Brussels, Belgium, https://ec.europa.eu/commission/news/sustainable-urban-development-2018-feb-09_en, 02.07.2018.
- European Commission, “Urban development” http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/, 02.07.2018.
- European Commission, European Spatial Development Perspective (ESDP), Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union, 1999, ISBN 92-828-7658-6, Printed in

- Italy http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf Erişim Tarihi: 07.05.2018.
- Eurostat, “SDG 11 - Sustainable cities and communities” http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_11_-_Sustainable_cities_and_communities#Further_Eurostat_information, 02.07.2018.
- Eurostat, “sustainable cities and communities in EU” http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/e/e1/SDG-11_6-th_draft.png, 02.07.2018.
- Fırat, A. S. (2014). Doğayı ve İnsanı Yoksullaştırıcı Kentleşme Pratikleri. *Tesam Akademi Dergisi*, C. 1, S. 2, 31-64.
- Gönüllü, G. (2014). Çevresel-Kentsel Hakların Gelişimi: Dünya’da ve Türkiye’de Kentsel Haklar. *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Yıllığı Dergisi*, S. 32, 31-52.
- Işık, Ş. (2005). Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, C. 14, 57-71.
- Karakurt Tosun, E. (2013). Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C. 20, S. 1, 31-46.
- Karakurt Tosun, E. (2017). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 17, S.4, 169-189.
- Keleş, R. (2016). Kentleşme Politikası. *İmge Kitabevi Yayıncılık*, 734, Ankara.
- Kentsel Strateji “Kent Yaklaşımları” Sunum https://kentselstrateji.com/wpcontent/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, 04.07.2018.
- Pektaş, E. K. Akın, F. (2010). Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak “Katılım Hakkı” ve Türkiye. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. II, 23-49.
- Şahin, Y. (2018). Kentleşme Politikası. *Ekin Yayınevi*, 312, Bursa.
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, https://www.ab.gov.tr/fasil-27--cevre_92.html Erişim Tarihi: 30.04.2018.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 2, S.2, 57-73.
- Topal, A. K. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir? *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, S. 1, 276-294.
- Tunçer, P. (2015). Türkiye’de Kentleşme Politikaları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 37, 275-290.
- Türkiye Barolar Birliği, Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu; http://chk.barobirlik.org.tr/dokuman/kitaplar/cevreveinsan/1_2.pdf Erişim Tarihi: 28.04.2018.
- United Nations, Habitat, For a Better Urban Future, <https://unhabitat.org/wuf/> Erişim Tarihi: 30.04.2018
- United Nations, Sustainable development knowledge platform “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, 02.07.2018.
- Yazar, K. H. (2006). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi. *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dok. Tezi*, 303, Ankara.
- Yücel Işıldar, G. (2012). 2011 Avrupa Yeşil Başkenti Hamburg: Eko-Kent Kriterleri ve Performans Göstergeleri Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C. 17, S. 23, 241-262.